(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 23. 6. червня 1943 Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

У свідомості спільних завдань

Лемківщина теж не залишиться позаду

Ледве пройшов один місяць від пам'ятного дня проголошення СС Стрілецької Дивізії Галичина, а вже в стрілецькі ряди вписалося стільки добровольців, що можна говорити про блискучий успіх розпочатої акції. Число зголошених росте з дня на день. Коли на терені Галицької Землі вербункова акція по деяких округах добігає уже до кінця, то на західних українських землях, що входять у склад Краківської області, вона щойно недавно почалася. Маємо досвід, що села з мішаним національним складом живіше відгукувались на вербункові акції —їх мешканці зголосилися нерідко майже поголовно в стрілецькі ряди. В чужому довкіллі — відокремлені від своїх — вони краще зрозуміли вагу зброї, вагу збройної сили. Це дає нам запоруку вірити, що й західно-українські землі, зокрема Лемківщина, з радістю вхопить за зброю. Дух боротьби українським лемкам не новий. Цілі сторіччя стояли вони на сторожі українських земель. Не без причини прозвано їх найтвердшим українським племенем. Не закинули вони прадідівських звичаїв, не затратили своєї мови, не згубили своєї прекрасної пісні, залишилися вірні своїй землі і крові. Кожне лемківське село стало непрохідною твердинею, що до неї не міг прокрастися чужий елемент. Цей чужий елемент сховзувався по лемківських селах, коли і просувався дещо на схід, то хіба поміж них, а не через них. Не в одному випадку їх зовсім оточили чужі їм національно села, а вони все таки не здалися, видержали та зберегли й досі своє українське національне обличчя.

Серед лемків живі ще традиції збройного чину. Уся Лемківщина пам'ятає про геройські подвиги своїх синів у часі творення Команецької Республіки. Подивугідна та непохитна була постава всіх лемків за час 20-річчя польської кормиги — згадаємо хоча: славний здвиг лемків на горі лемківської Яворини к. Криниці, де лемки засвідчили своє українське „я", далі величню поставу Марії Бурчак з Явірок, останнього села за Попрадом, в обороні навчання в школах Христової релігії в рідному обряді. В 1939 році, всупереч ворожій пропаганді, непохитною була воля лемків залишитися назавжди у своїх зелених Бескидських горах. Боронячися перед чужою культурою, вони замкнулися в собі і може навіть відстали від життя. Через те посторонньому глядачеві може й видаються вони менше культурними та слабше національно свідомими.

Може й не почуєте серед лемків так часто слова „Україна" — всеж українцями є вони з глибини душі. Може не співають вони так часто „Червоної Калини" і стрілецьких пісень, та в жилах їх пливе вояцька кров. І сьогодні, коли за зброю вхопили вже і подоляк, і гуцул, і бойко, то певно й лемко не лишиться позаду, а стане з ними в один ряд проти спільного відвічного ворога.

Лемко теж візьме в руки кріс та буде гідно боронити своїх батьківських нив, своїх предківських прав. Він не принесе неслави свому великому лемківському Бескидові, ані не послухає ворожої пропаганди, що відмовляє його від сповнення цього великого обов'язку.

М. К—ий.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Німецька преса дуже слушно назвала дні, які тепер переживаємо — **тишою перед бурею.** Всі відчувають, що незабаром може прийти до велетенських воєнних змагань, але ніхто не в силі сказати, коли і де воно почнеться. Та покищо у ворожому таборі далі ідуть ще різні політичні приготування і намагання устійнити спільний воєнний плян. Тій цілі в першій мірі була присвячена поїздка Черчіля до Рузвелта. Щоб зміцнити своє значіння назовні Рузвелт і Черчіль хотіли незабаром зорганізувати т. зв. конференцію 4-ох, в якій крім них обох узяв би участь також Сталін і Чан-Кай Шек. Як можна було здогадуватися, з тих плянів нічого не вийшло, бо Сталін „добрий" для англійців та американців, але здалека.

У протилежність до тієї метушливости в аліянтському таборі, великодержави осі зберігають глибокий спокій і навіть мовчанку. Як знаємо з дотеперішнього досвіду, вони тимбільше працюють, щоб майбутні воєнні операції оправдали їх надії.

Спокій на Сході

Східний фронт далі переживає дні спокою і тиші. Згідно зі звітами Німецького Воєнного Командування на всьому просторі східнього фронту і в минулому тижні не було важніщих боєвих дій, за виїмком мостового причілка на Кубані і околиці середнього Донця коло Лисичанська, де большевики наступали. Але тоді, коли наступи коло Лисичанська мали місцевий характер, атаки над Кубанню вказували на широкоподуманні воєнні дії так, що невиключене, що вони стануть початком більших воєнних операцій на Сході взагалі.

Крім того на воєнному просторі східного фронту відбувалася жива стежна діяльність. Рівночасно німецьке летунство успішно бомбардувало вороже запілля і шляхи постачання.

Великі бої на Кубані

Найновіщий большевицький наступ на Кубані почався 26 травня ц. р. після дуже сильної артилерійської підготови й при підтримці сильних відділів летунства і повзів. Большевики кинули в бій яких 10 дивізій піхоти, тобто приблизно 100 тисяч людей, 170 повзів і так багато літаків, що як подає один німецький воєнний кореспондент — аж небо роїлося від них. Тоді коли головний натиск большевицького наступу вийшов з околиці Кримської і звертався проти німецьких оборонних становищ між місцевостями Київське та Молдаванське, інші большевицькі відділи вдавали, що наступають далі на півдні, щоб змилити німецький військовий провід. Та німці вже віддавна сподівалися большевицького наступу і тому, щоб оминути зайві жертви, вони заздалегідь залишили 2-кільометрову смугу, що опинилася під большевицьким барабанним вогнем. Тому, коли ворог опісля вдарив наступом він усюди зустрінув сильний німецький спротив. Щоправда в першій хвилині під натиском ворожих панцирних сил треба було дещо відступити і ворог переходово зайняв декілька місцевостей, але вже під вечір німецькі війська всюди відки-

Позитивна постава

Утворення СС Стрілецької Дивізії Галичина поставило нас, галицьких українців, у зовсім нове положення. Ми станули поряд інших повноправних народів, що вже від давна зі зброєю в руках борються проти большевизму. Завдяки тому одержали ми зв'язок власних збройних сил, ядро реальної сили, без якої жаден нарід не може існувати й розвиватися. Збройна боротьба нашого народу з большевиками пліч-об пліч з німецькими й союзними вояками запевнює нам участь і вплив на творення післявоєнного ладу та дає нам можливість зайняти в цьому відповідне місце.

Про це знають дуже добре наші вороги і тому намагалися всіма засобами цьому перешкодити, зокрема докладали всіх зусиль, щоб перешкодити творенню СС. Стрілецької Дивізії Галичина. Одним із таких засобів є ворожа пропаганда. Вона намагається захитати довір'я нашого народу до свойого проводу, ширити серед нас зневіру, розбити нашу єдність, викликати серед нас незгоду та попсувати добрі українсько-німецькі взаємини й співпрацю обох народів, що змагає до того, щоб поконати большевиків і побудувати новий лад.

Ворожа пропаганда вишукує плями на білому, замазує те, що ясне й очевидне. Вона деколи шита грубими нитками так, що зразу пізнати, яке її джерело і чим інтересам вона служить. Але у більшості випадків вона дбайливо замаскована, уживає дуже переконливих на перший погляд "аргументів", послугується українською мовою, щоб швидше здобути собі довір'я. Це очевидно лиш плащик і етикета, під якою перепачковується речі, які йдуть в розріз із нашими інтересами.

Коли одначе ближче приглянемося цим „аргументам", то жаден з них не видержує критики з нашого становища, всі вони є проти здорового глузду й мають на оці чужий, ворожий інтерес, хоч прокидаються оборонцями української справи. Ворожа пропаганда посилилася зокрема тепер, коли формується зв'язок нашої збройної сили. Кінцева мета її не допустити до того, щоб ми розпоряджали реальною силою та здобули відповідні умовини для всебічного розвою нації.

Але даремні ворожі зусилля.

Наш загал свідомий своїх інтересів, своїх обов'язків та завдань і ясно здає собі справу з того, до чого змагає. Через те йому й нестрашна пропаганда, бо на неї має одну відповідь — власний національний інтерес, власне добро. Маємо свій провід якого слухаємо, за якого вказівками йдемо. Все, що невідомого походження, це напевно служить чужому інтересові й змагає до того, щоб нас знищити. Своєю наскрізь позитивною поставою до творення зав'язку наших збройних сил та взагалі до всіх справ, які диктує нам наша українська рація, даємо найкращий відпір всяким ворожим затіям і добудемо краще майбутнє нашій батьківщині, собі й грядучим поколінням.

В. Б.

ОГЛЯД ПОДІЙ (док. з 1. стор.)

нули большевиків і зайняли оборонні становища на своїй давній обороній лінії. Большевики знову потерпіли величезні втрати в людях і военному матеріялі. Зараз таки першого дня німці знищили 48 важких большевицьких повзів, що часто важили кожний по 52 тони! Таксамо високі були і втрати большевицького летунства. Большевики тратили денно по 45 і більше літаків. Без огляду на те большевицькі наступи повторялися з великою силою. Розгорілися великі і завзяті бої за Кубанський мостовий причілок. Німці завдячують свою перемогу тісній співпраці сухопутніх і летунських збройних сил. Особливу прислугу зробили в тих боях німецькі стрімкоспадні літаки „штукаси".

Большевики втратили 30 міліонів людей

Англійські газети подають, що большевики досі втратили коло 30 міліонів людей. До цього числа зараховують большевицьких убитих і ранених, що згинули на побоєвищах, полонених і тих зпоміж цивільного населення, що померли в наслідок війни.

Сучасна війна причинилася також і до того, що большевики дуже сильно відчувають недостачу харчів. Тому Сталін знову звернувся до Англії і Америки з домаганням харчевої допомоги.

Великі клопоти мають большевики зі своїм транспортом, а собливо зі залізницями. Дійшло до того, що в Сибірі арештували коло 10.000 большевицьких залізничників, яким закидають різні провини. Багато з них мали порозстрілювати. Цю „чистку" переводить відомий большевицький достойник жид Каґанович.

На півдні

Після того, як великодержави осі залишили побоєвища Тунісу в Північній Африці, вони змогли зосередити свої летунські сили для успішної оборони Італії і взагалі Европи від півдня. Так ловецьке летунство великодержав осі перейняло охорону Італії перед ворожими налетами а важкі бомбовики нищать ворожі сили і об'єкти в пристанях Північної Африки — Бізерта, Суза, Бон — і на морі.

Зайнявши Туніс ворог продовжував свої налети на відкриті міста й оселі Південної Італії зокрема на острови Сардинію, Сицилію і півострів Калябрію. Спеціяльну увагу звернуло вороже летунство на два малі італійські острівці на Середземному морі — Пантелярію і Лямпедусу. Їх італійці вже давно сильно укріпили й розбудували в морсько-военні й летунські бази. Так, щоб ударити на саму Італію ворог мусить наперед перемогти оборонну лінію островів Сардинія—Сицилія—Крета й два згаданих менших — Пантелерія-Лямпедуза. Саме тепер, коли підчас відвідин Черчіля у Рузвелта деякі англійські часописи поспішно почали писати про можливість нападу на Італію, деякі розумніші військові знавці звернули увагу, що всякий удар без попереднього опанування південно-італійських островів був би дуже небезпечний й рисковний.

На морі

Німецькі підводні човни затопили минулого тижня на північному Атлянтику 10 сильно стережених ворожих кораблів загальної містоти 55000 брт. Крім того вони ще поцілили торпедами 4 інші ворожі кораблі.

Бої в повітрі

Продовжуючи свою стару тактику ворожі літаки також і минулого тижня налітали на зайняті західні простори і на північно-західну Німеччину. Підчас налету на Дортмунд пропало йому 33 переважно 4-омоторові летунські машини, підчас налету на західню Німеччину в ночі на 24. 5. ц. р. ворог утратив 44 літаки, в ніч на 26. 5. ц. р. втрати ворожих літаків досягли 24. машин, стільки ж пропало ворожих літаків підчас одного з останніх налетів на західну Німеччину й на місто Ессен. Всі ті ворожі налети спричинили шкоди в мешкальних будинках і втрати між цивільним населенням.

Німецькі відплатні налети мали за наслідок важкі шкоди у військових об'єктах англійських міст — Бернмес, Гастінґс і Брайтон.

Війна на Далекому Сході

На Далекому Сході війна далі йшла на Алеутах, у Китаю і в півд.-східній частині Тихого океану. На Алеутах Японці продовжували свій завзятий спротив на острові Ату. Японське летунство та японські підводні човни жертвенно підтримували японську залогу острову, що зайняла оборонні становища в горах його східної частини. Та супроти великої ворожої переваги, японці мусіли вкінці перервати бої.

Добре розгортається японський военний фронт у Китаю, де разом з японцями воюють також війська національного китайського уряду з Нанкіну. Японці знову окружили 30.000 18. китайської армії та знищили 10 і 29-ту військову групу.

В південно-східній частині Тихого океану японці зібрали більші сухопутні й летунські сили на островах Тімор і Рабавль. Це могло б вказувати на атаку проти Австралії, де вже й так віддавна панує велике затривоження.

Що врадили Черчіль і Рузвелт

Після понад 2 тижнів свого перебування в гостях у Рузвелта Черчіль прийняв представників преси і — як кажуть — мав їм розповісти про вислід своїх розмов з американським президентом. Опісля приявні ставили Черчілеві запити, на які він відповів. При тій нагоді Черчіль сказав, що годі рахувати на внутрішнє заламання великодержав осі. На його думку війна ще вимагає великих зусиль. Про большевиків Черчіль висловився так, що вони потерпіли великі втрати і що від них уже не можна багато вимагати. Таксамо й на запит про Італію Черчіль відповів, що також і у цьому випадку аліянти можуть спертися тільки на свою зброю. Запитаний про комедію з розв'язанням Комінтерну, Черчіль сказав: „Це мені подобається!"

Загально й англійці й американці розчаровані тією заявою, бо Черчіль навіть не натякнув, хто має стати головним вождом англійсько-американських сил проти Европи.

На закінчення своїх нарад Рузвелт і Черчіль мали спільно видати відповідне повідомлення. Воно появилося, але тільки з підписом самого Рузвелта, бо підпис Черчіля в останній хвилині стягнули. Ціле повідомлення обіймало 22 слова про те, що Рузвелт і Черчіль дійшли до порозуміння про майбутні дії на всіх военних фронтах. У зв'язку з тим повідомленням одна американська пресова аґенція подала, що Рузвелт рішився сказати по змозі якнайменше.

Одночасно виявилося, що Сталін не обіцяв спеціяльному представникові Рузвелта Дейвісові, що візьме участь у Конференції 4., яку задумував скликати Рузвелт до спілки з Черчілем. З хвилиною коли це стало відоме Черчіль уже не мав що більше робити в Злучених Державах.

Розв'язання Комінтерну та Англія й Америка

Вся англійська та американська преса зайнята тепер трьома справами: питанням летунської війни, можливістю нападу на Европу й розв'язанням Комінтерну. Коли мова про цю останню справу, то громадянська думка незалежна від урядових чинників обох країв, зовсім не захоплюється тією найновішою комедією московських большевиків. Тому англійська робітнича партія „Лейбур Парті" відмовляється прийняти англійських комуністів до свого гурту, а один зі сенаторів Злучених Держав Півн. Америки відкрито заявив, що большевики мусять наперед доказати, що вони дійсно позбулися своїх загарбницьких цілей після війни і що вони дійсно стоять по боці американців на Тихому океані.

Назагал світ поставився з таким недовір'ям до вістки про розв'язання Комінтерну, що Сталін мусів відбути спеціяльну розмову з одним англійським журналистом, який її опісля передав і описав на сторінках англійської преси.

В кількох словах

В Парижі відбулася пресова конференція, на якій промовляв головний повновласник для справ праці в Німеччині Завкель і голова французького уряду Лаваль. Оба промовці зазначували необхідність спільних зусиль усіх европейських народів, щоб побороти большевицьку небезпеку.

Голова грецького уряду Роллис подякував окупаційній німецькій та італійській владі за оборону мирного грецького населення перед комуністичними бандами. Завдяки енергійній акції окупаційної влади вони перестали існувати.

Уряд Протекторату Чех і Морав з'явився в постійного заступника Державного Німецького Протектора Франка, щоб його познайомити зі змістом відозви до чеського населення з нагоди перших роковин атентату на СС Оберґрупенфюрера Гайдріха.

Портуґалія ввела військову цензуру урядових і приватних листів і товарових посилок у межах трикутника Портуґалія—Азори—Мадейра.

На вістку про смерть головного команданта японської флоти Ямамото Фюрер вислав спеціяльне письмо до японського цісаря. В ньому Фюрер ушанував пам'ять покійного й повідомив, що в доказ цього надав йому відзначення Лицарського Хреста з Дубовим Листом і Мечами.

27. 5. ц. р. Японія святкувала 38-і роковини морського бою під Цушімою, де японці під проводом адмір. Того знищили російську балтійську флоту, яка плила на поміч до Владивостоку. З нагоди тих роковин великий адмірал Деніц звернувся зі спеціяльним письмом до проводу японської морської флоти.

Таксамо як Німеччина та Італія Японія мобілізує всі свої сили до боротьби за новий лад у Східній Азії. У висліді того до кінця березня ц. р. у столиці Японії Токіо закрили понад 11000 крамниць. Звільнені в той спосіб робочі сили перейшли до заведень военного промислу.

Культура і цивілізація

Слово культура — латинське. Воно означає плекання (напр., рослин і тварин), а дальше означає воно духовий розвиток у людини, стан освіти і звичаїв. До поняття культури зачисляємо тут мистецтво, науку, літературу й релігію. Це так звана духова культура. Кромі неї є ще матеріяльна культура, цебто все те, що виробила людина від примітивних виробів дикунів до продуктів сучасної техніки. Матеріяльну культуру називаемо також цивилізацією. Розуміємо під нею ступінь розвитку громадянського і суспільного життя, а головно всіх технічних культурних уладжень.

На світі є народи зо старою глибоко й широко розвиненою культурою від дуже-дуже давніх часів, але з дуже невеликою цивілізацією, або й зовсім без неї, а є знову народи, що в них культура ще молода й низька, але зате цивілізація буйно розвинена.

До старих культурних народів належать наприклад азійські народи, як іранці, китайці. Їхня культура стара, кількатисячлітня, але цивілізація їх низька — загал народу живе в дуже невідрадних обставинах, в нужденних хатинах, уживає нераз таких знарядів, яких уживали ще їх предки зперед кількох тисяч літ, дороги первісні, витоптані нераз тільки ногами людей і худоби.

Духова культура нашого народу дуже стара й висока. Творили її наші предки довгі сотки літ. Доказом високої народної культури в нас старинні пісні, старинні звичаї різдвяні, великодні, обжинкові, весільні похоронні й т. п. як теж усякі мистецькі прикраси - вишивки, мальовила, писанки і. т. д.

Але в цивілізації ми ще таки дуже задніх пасемо. Візьмім хоч би такий приклад: Ціпа до молотьби вживали наші предки вже тому тисячі років і досі в нас ще в більшості молотять ціпом. Донедавна ще в більшості сіл були в нас курні хати, криті соломою з маленькими віконцями, що не відчинялися, як тому тисяча років.

Значить і ми старий культурний нарід, але в цивілізації ще молодий.

А є народи, що культурно молоді, але цивілізацію розвинули високо.

До таких народів належать напр. американці. Не ті первісні американці, що то їх зовемо індіянами, а білі пришельці з Европи. Від кількох століть, гнані нуждою чи переслідуваннями, або жадобою пригод приїздили з Старого Світу в Америку кращі, рухливі одиниці, але звичайно вони там у життєвій боротьбі, в боротьбі за існування, затрачували стару европейську культуру, а в кожному разі не розвивали її далі. Але багатіли на новосіллі, а багатство все викликує бажання кращого, вигіднішого життя. І біле населення з Европи в Америці, винищивши індіян, стало розбудовувати міста, фабрики, залізниці, коротко: стало розвивати передусім цивілізацію, не дбаючи одночасно про рівномірний розвиток т.зв. духової культури.

Большевики старалися в машинізації життя (розбудовою техніки) наслідувати Америку. Хоч говорили багато про пролетарську культуру, тієї культури навіть пролетарської не мали. Зруйнувавщи стару культуру, знищивши релігію, зліквідувавши в Росії і в Україні культурні шари — інтелігенцію, не могли з нічого утворити нової культури, бо як знаємо культура не твориться в пятилітках, але „в тисячелітках". Вони могли щирити, чи пак наслідувати тільки цивілізацію, бо це легше.

Тільки в сполуці з культурою цивілізація має дійсне значення. На це дають приклад японці. В них була стара кількатисячлітня культура, але вже закостеніла, як у Китаю. Довго вони жили там у застою з своєю старою та закостенілою культурою. Але запізнавшися згодом з европейською й американською цивілізацією, стали все що вважали за добре в тій цивілізації переносити до себе й тут перетворювати її, пристосовувати її здобутки до своєї старої культури.

І сьогодні вони верховодять в Азії, тому сливе сорок років по били велетня Росію, а в теперішній війні б'ють болюче й Англію й Америку.

Так треба робити й нам. Треба шанувати й цінити свою старину, рідну культуру, вислід духової праці наших предків упродовж тисячеліть, а заразом заводити в себе все, що добре з цивілізації: дбати про кращу господарку, про кращі умовини життя, про влекшення й поскорення праці при помочі машин. Ті наші люди, що тепер мають змогу побувати серед народів з високою цивілізацією особливо в Німеччині, нехай добре приглядаються до тамошнього життя, щоб потім у себе дома завести кращі [illegible] господарства, ремесла, вигіднішого життя, та й інших у своєму селі чи в місті заохотити до того. Дбати треба про те, щоб ми до нашої старої, високої культури долучили й високу цивілізацію.

ал

Плекаймо духа свого найперше

Так багато в нас говориться про плекання тіла, про найрізніші фізичні вправи для нього. І все йде — на потребу самого тіла...

Так, тіло створене Богом, як вмістилище духа, як одежа його. І вже через це не можна до кінця погорджувати ним, уважати тільки його за джерело наших гріхів. Бо ж не тіло керує духом, але дух провадить тіло, — і в більшості це він виновник наших прогріхів.

Але не можна забувати й про плекання духа. Жива людина складається з душі й тіла. І поскільки нетлінне й вічне взагалі вище й цінніше від тлінного й дочасного, постільки душа наша вища від тіла.

А коли душа вища й вартніша від тіла, чому ж її не плекається належно. Чому за нею не ходиться бодай стільки, як за тілом своїм.

Ми щоденно вмиваємось, — а чи вмиваємо щоденно й душу свою? Ми пильнуємо своєчасно, бодай раз на тиждень, змінити білизну свою на чисту, — а чи міняємо так само й білизну душі?

Ні, — за тілом ми пильно доглядаємо, але про душу звичайно не дбаємо. І це великий прогріх людства, бо через це в світі розвелося так багато людей з кривими й нечистими душами. З кривими, бо ж все таки дух панує над тілом, дух керує нами, а не навпаки..

Повісти можна сміло,
Як нас навчає Спас:
Сильніший дух за тіло,
І він провадить нас...

Усі звикли говорити „В здоровому тілі здоровий дух". Це римляни склали цю приповідку: Mens sana in corpore sano. Але ж ця поговірка складена тоді, коли римляне твердили, ніби сонце крутиться, а земля стоїть. Тепер же останнє вважається неправдою. Чи не така може правда й те, що ніби в здоровому тілі й здоровий дух? Така сама.

Та ж кожен, хто дивиться на життя відкритими очима, ясно бачить, що дуже часто дух і тіло знаходяться не в однаковому стані, і що найчастіше здоровий дух міститься в тілі не конче занадто здоровому. Центром духа є мозок (вдавнину це звали серцем), — і це він є джерелом розуму.

Ось на це яскравий приклад. Одною з найбільших українських поетес є безумовно наша поетка Леся Українка (Лариса Косач 1871—1913), ще мало в нас оцінена, бо мало знана. А вона ж була жінка зовсім квола тілом, все життя хвора на сухоти. Половину свого свідомого життя Леся провела на лікуванні в лікарнях, санаторіях, на прерізних курортах, де шукала собі спасіння від незлічимої хвороби. В більшості все лежала в ліжку і в ліжку й творила свої великі твори, творила часто в гарячковому стані... Найглибший і найсильніший розум у Лесі Українки крився в найкволішому тілі.. Тілесна слабість, як бачимо, не стоїть на перешкоді до величі духа.

Ото ж, плекаймо й духа свого. Розумова молитва найбільше підносить нам духа, особливо молитва получена з постом. Піст потрібний не для тіла, але для духа: він змушує нас сильніше думати, а це й є плекання духа.

Людино розумна, людино свідома,—
Молитва найбільша потіха життя!
Від молитви розвіється всякая
втома,
Молитва приносить щасливе буття.

Не вмієш молитися, — сядь за розумну книжку: вона виробить тобі духа. А найглибшою й найціннішою книжкою, що найкраще плекає нам духа є Свята Євангелія. Читайте ж та обдумуйте Євангелію і вже цим виплекаєте собі духа.

ІЛАРІОН
Архиєпископ Холмський і Підляський

Листи від робітників і робітниць

Підчас спільного „свяченого" самбірського жіноцтва (16. 5.) голова повітової жіночої секції пані Руснак відчитала низку листів від робітників і робітниць в Німеччині, яким самбірське жіноцтво вислало святочні дарунки у формі печива і книжок. Всі обдаровані з глибоким зворушенням складають подяку за пам'ять і опіку та висловлюють побажання, щоб частіше пересилати їм українське друковане слово. Присутні довідалися, яке велике моральне значення має тісний зв'язок між краєм і тими, що хвилево опинилися поза ним, та скільки добра можна зробити своїм близьким, якщо братись за це організовано та з теплою, братньою любов'ю.

Ось декілька уривків із листів.

Одна дівчина лише:

„Дорогі мої Сестри і Братя з Українського Комітету. Дуже Вам гарно дякую за пакунок, котрий я одержала 1. травня. Як я його одержала, то з тої радости заплакала, що Український Окружний Комітет не забув про мене, бідну сироту, котра працює в чужім краю".

А ось інші слова подяки:

„І так я дуже красно дякую за цей хліб з нашої чорної землі і так само дякую дуже гарно за ту книжку, що Ви її мені прислали".

„Сердечно Вам дякую за дарунок з рідної землі. Той хліб, що я отримав від Вас, том поділив на кілька десяток людей, а над тим хлібом люди плакали, як маленькі діти".

„За цей дарунок, котрого ми не сподівалися отримати з нашої української батьківської землі шлемо до УОК щиру подяку. Особливо дякуємо всім нашим вірним приятелям за доброчинність і за добру пам'ять..."

„Цей дарунок ще більше дав нам любови до своєї материнської землі".

Отсе лиш декілька уривків із листів наших робітників у Німеччині. Вони ясні, зрозумілі всім, бо писані щирим серцем, яке тужить за Батьківщиною, і кожна вістка з рідних сторін йому дорога й мила.

В кожнім селі дитячий сезоновий садок

Про великі користі, що їх виносять діти з дитячих садків, можна багато сказати. Про них знають добре батьки, яких діти були вже в садках. Неодна мати раділа та з радости й плакала, коли побачила, як її маленька дитина співала гарних пісеньок, робила вільноручні-ритмічні вправи, навчилася виразно говорити, стала смілива, відважна й розумніша. В гурті під керуванням садівнички дитина розвиває свої здібності, вчиться багато доброго, пізнає своїх друзів-ровесників, почує багато про рідну землю, про славне минуле, полюбить раз на все свій нарід та навчиться від найраних літ трудитись та жити для нього. Це все набуває дитина в дитячому садку, тому батьки для добра своїх дітей повинні всім причинитися до організації садків та обов'язково своїх дітей туди посилати. Українські інтелігенти на місцях — проводи УОТ, жіночі секції, всі кому дорогі наші діти — майбутність нашого народу — повинні організувати дитячі садки, допомагати в їх веденні. Український Центральний Комітет дає садкам матеріяльну допомогу та всі поради, бо дуже залежить на розвитку та вихованні української дітвори. Хай гасло „Дитячий садок в кожному селі" знайде всюди між українським громадянством належний відгук та піддержку.

Статті, дописи й завваги до „Холмської Землі", які торкаються Холмщини й Підляшшя, просимо слати на адресу: Д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17, тел. 79.

Допомога полоненим

В доповненні до звіту „Секції допомоги полоненим у Холмі" про акцію великодньої писанки для полонених, доводимо до відома громадянства, що окрім поданих в попередньому звіті дарів, по великодніх святах достарчено для полонених, перебуваючих в таборі і таборовому шпиталі наступні дари: 404 пачки, 57,90 кг. цукру, 3 скрині і 5 мішків хліба, 38,50 кг. пшона, 95.00 кг. фасолі, 24.00 кг. гороху, 16.00 кг. ячмінної крупи, 200 яєць, 2 баньки меду, 1 кіл. сушених овочів, 5 шт. білизни, 1 пачку різного насіння (для шпитального городу), 24 струни і 10 вісток для шпитальної орхестри. Для бібліотеки при шпиталі передано 35 книжок і 10 збірників різних пісень. Роздано перебуваючим на роботах б. полоненим 11 пачок і 2,30 кг. каші. Слід підкреслити, що вище зазначені пачки надійшли від братів-галичан за посередництвом УОК в Тернополі і Грималові, а більшість інших дарів надіслав УДК Грубешів, який вже попередньо надіслав 796 пачок. За цю жертвенність нашої сусідньої Грубещівщини та далекої Тернопільщини як рівнож Паням з Жіночої Секції у Грималові та Холмі, що своєю працею причинились до успішного переведення акції, складаємо глибоку подяку та засилаємо від братів-полонених сердечну відповідь: Во істину Воскрес!

Секція Доп. Полоненим у Холмі

ДОЖИВЛЮВАННЯ ДІТВОРИ І БІДНОГО НАСЕЛЕННЯ

В місяці березні ц. р. відділ суспільної опіки УДК у Холмі приступив до розширення акції доживлювання бідного населення в м. Холмі і повіті. Основано і урухомлено 19 допомогових кухонь і пунктів розділу продуктів: 5 у Холмі і 14 в повіті, а саме: в Рейовці, Гоґовці, Покрівці, Турці, Чулчицях, Жулині, Петрилові, Карчунку, Циць, Бозку, Березні, Сільці, Войславичах і Жмуді. З допомогових кухонь користають шкільні діти, діти з дитячих садків та бідне населення з найближчих околиць, нато місць на дальші села для бідного населення кухні видають сухі продукти. До того часу доживлялось 2891 душ, а число потребуючих тепер на переднівку щораз більше зростає. В міс. березні і квітні ц. р. видано: сніданків в місті 9519, на селі 5968, вечер в місті 4386, обідів в місті 13.785, на селі 1202. Для справ допомогових кухонь покли но окрему окружну комісію під проводом п. Дмитра Скубія, референта суспільної опіки при УДК в Холмі, в склад якої входить пані з Холма: інж. Надія Квітка як заступниця референта сусп. опіки і як члени: Марія Мозоля, Лідія Островська і Віра Турченюк.

ВПИСИ ДО ТОРГОВЕЛЬНОЇ ШКОЛИ У ВОЛОДАВІ

Дирекція Української Торговельної Школи у Володаві повідомляє, що вступні іспити до 1 кляси відбудуться в днях 2, 3 і 4 липня 1943. р. До іспиту належить предложити метрику, чи витяг з метрик та свідоцтво покінчення народної школи. Приписаний вік: скінчених 13 літ. До приготовчої кляси приймається учнів (учениць), що не покінчили 13 літ.

Поширюйте „Холмську Землю"

„Що цвітонько — то ягода, моїй праці нагорода"

(У 55. роковини смерти Якова Головацького)

Ім'я Якова Головацького — широкому загалові наших читачів, на загал, мало відоме. Бо він не належить до тих поетів, письменників, чи учених, що оставили по собі велику літературну спадщину. Проте Яків Головацький зробив багато для української справи в Галичині, в боротьбі за нашу національну культуру, за права нашої мови. Він належав до т. зв. Руської Трійці. Цей гурток складався з трьох молодих письменників — Маркіяна Шашкевича, Я. Головацького та І. Вагилевича. Вони поклали собі за завдання свого життя працювати для добра свого народу. Передусім Маркіян Шашкевич перший на Галицькій Землі почав писати народньою мовою і то в ті часи, коли вищі верстви, а передусім наші сусіди з погордою дивилися на селянина і його „хлопську мову". Маркіян Шашкевич (про нього будемо писати окремо) умер сто літ тому, 1843 р. Його діло і справу продовжував якийсь час Яків Головацький.

Яків Головацький народився 1814 року. У Львові, підчас студії в Духовній Семінарії, познайомився він з М. Шашкевичем, який мав на його великий вплив. Щоб краще пізнати народне життя, Головацький пройшов пішки Стрийщину, Станиславівщину, Коломийщину, Буковину... Ця мандрівка дуже збагатила досвід Головацького. Мандруючи по селах, він списав багато народніх приказок, казок та пісень, що їх відтак видав окремою книгою.

Під впливом народньої творчости Головацький почав писати і власні твори народньою мовою. Його літературна спадщина складається з поезій, написаних у дусі народніх пісень. Яків Головацький помер у Вильні 55 літ тому, 1888 р.

Вірші Головацького становлять цінний вклад в західньоукраїнську літературу. Із них, мабуть, найбільш знаний усім вірш „Річка". Люди питаються її: Чом річенько домашная так пливеш поволи, чом водиці не розлієш з берегів на поле? На те річка відповідає, що й береги її високі і поле рівне, то ж краще їй плисти тихо, без шуму, бо так чей „з личком чистим дійде до моря".

Своїм ідейним змістом цікавий вірш „Весна". Настала тепла й гарна весна. Галичанка город городила

Покопала, пограбала
І грядочки оплескала.

Стороння людина виявляє сумнів, чи з її праці що вийде:

Галичанко, люба, мила,
Щоби ти ся не вмилила!
Та чи зійде, що посієш?
Може дарма робиш, сієш?

Але галичанка сподівається, що праця марно не пропаде. Те насіння таки дасть паростки й буде:

...цвісти — процвітати,
І листочки розвивати —
Що цвітонько — то ягода,
Моїй праці нагорода.

Та галичанку дальше остерігають, що будуть тучі і громи, спека, злива й зломи та й праця таки може загинути. Та вона не боїться тучі. Та вона не лякається ані грому, ані зливи, ані злому. А хоч і загине частина, то все ж —

Хоч десяте та посходить,
Сотне зерно хоч доспіє,
Мою працю нагородить! —

каже галичанка і закінчує свою відповідь словами:

Хто працює, оре, сіє,
Той і плодів ся надіє.

Галичанка в цьому вірші означає не одну дівчину, але взагалі українську галицьку молодь. Поет показує тут молодих борців — патріотів Галицької Землі, які сіють зерно національної Правди, які працюють для добра свого народу, щоб вивести його на світлу путь. Поет вірить, що їх посвята, їх труд серед бур і серед громів — принесе їм і цілому народові велику нагороду.

Пекло в сибірських пралісах

На підставі оповідань втікача, що щасливо видістався з большевицького пекла на волю, і прибув до рідного села в Галичині, наш дописувач (п. Ст. Г.) дає таку картину з життя нещасних виселенців (між якими було багато наших людей з Теребовельщини, Збаражчини, Львівщини й Чортківщини), в сибірських лісах:

До праці в лісах обов'язані були всі виселенці від 15—59 року життя. До 14 літ не йдуть до праці, ані старші особи від 60 року життя. Кожний дістає денно 20 дкг. хліба або 20 дк. вівсяної муки, або стільки ж житньої муки, крім того воду. Засланці охотніше брали муку як хліб, бо з муки могли зварити собі якусь страву. Хто в лісі на роботі виробив „норму", той діставав на день 80 дкг. хліба або муки. Норма була така:

І. норма: за день нарубати три метри берези, порізати і зложити порізане дерево в метрові купи.

II. норма: вирубати денно від 80 до 120 шт. лип, здерти з них кору, щоб було 60 кг. сухого лика (яке йде до фабрики виробу мішків).

III. норма: викорчувати за день 3 куб. метри коріння сосон (яке йде на вибір смоли, як матеріял до летовищ).

Значить, хто виконає одну з тих норм, дістає 80 дкг. хліба... Засланим проголошено, що хто пробував би втікати, буде розстріляний. Казали поробити собі також маски на голови. В тих лісах були хмари комарів і без масок неможливо було працювати. Комарі кусали навіть через одежу і ціле тіло ставало одним свербом; страшну муку треба було терпіти від тієї язви.

Хто не виконав норми, діставав тільки 20-дековий пайок. Багато молодих, здорових людей зразу виконували норму, але за місяць-два такий „стахановець" робився живим скелетом. Це було справжнє пекло на землі, про яке писав Юрченко у своїх „Соловках".

В тих сибірських пралісах караються міліони нашого нещасного народу і то з цілої України. Скільки там вигибло — нехай Бог криє. Це виселенці з часів Постишева, коли в Україні колгоспи закладали. Є там і чимало української інтелігенції з Придніпрянщини, а всі виглядають як одна страсть з кости, мохом порослі. Там усі молять Бога, щоб большевизм провалився і щоб Господь вирятував їх з того пекла на землі. Ніхто там не знає ні неділі, ні свята. Які там страшні знущання, які жахливі умовини, цього описати ніяк не всилі. Большевицькі безбожники не мають ані серця, ані людяности. Вони звірі без ніяких почувань і милосердя.

Про німецько-совітську війну ми довідалися щойно восени 1941 р., як вже був сніг. Ох, яка то була радість. Всі молили Бога милосердного, щоб ця большевицька катівня розвалилася, щоб для всіх поневолених настала воля. В ту осінь, коли на землях України йшли бої німців з большевиками, то НКВД вивезло кудись багато тих, що були з України.

Тимчасом ми дальше мучилися в цій неволі.

Найтяжча робота була мочити лико з липової кори в озерах, бо треба було розбиратися до нага і тялятися в лісових озерах, серед студені. Люди падали як мухи. А поле́кші не було. За хорого признавали того, що вже закінчив життя. Вмерлих закопували в лісі як собак. Не тисячами а міліонами таких гробів вкритий Сибір, українським трупом засіяний. Люди від голоду і жахливої праці висихають, а врешті пухнуть у них ноги, руки й черева. Це вже тоді приходить кінець усім мукам...

БУХГАЛТЕРІЙНО-БЮРОВИЙ КУРС В ХОЛМІ

Бухгалтерійно-бюровий курс при УОТ в Холмі, який ведеться з дозволу влади, організує такі нові групи:

П'яту нормальну групу. Приймаються особи (чоловіки й жінки) в віці від 16-ти до 25-ти рр. Освіта — 7 кляс народної школи (тих, що скінчили 6 кляс, по іспиту). Початок зайнять 12 червня ц. р.

До вищої групи приймаються особи з освітою 5—7 кляс гімназії, 2—3 кляси учительської семинарії та з відповідною освітою інших шкіл.

Зголошення приймаються **негайно.** Подати: дату уродження кандидата(ки) і імена батька і матері, освіту, докладну адресу. Умови висилаються листовно. Можна записуватися й особисто. **Адреса:** „Українське Освітнє Товариство в Холмі, Холм, Дрешерстрассе 7, II поверх. Дистрикт Люблин".

Дирекція

ДОБРА ГОСПОДИНЯ

Дві кумоньки сусідоньки
Працювали в полі.
Каже одна: „А то Ксенька
Не має і солі,
Така з неї господиня,
Чуєте, недбала..."
„Відкіля ви те знаєте?"
Сусідка спитала.
„Знаю, знаю, перша каже,
„Бо до її хати
Я ходила нині рано
Солі позичати".

Самособою не Руданський

НОВИНКИ

ЗАМОВЛЯЙТЕ і купуйте всі наші видання тільки в своїх найближчих книгарнях. Дрібних замовлень не приймаємо. УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТО — КРАКІВ—ЛЬВІВ.

Адміністрація „Краківських Вістей" просить своїх передплатників, у переписці з нами точно подавати, що вони передплачують: щоденник чи тижневик. Одночасно просимо передплатників із Німеччини не присилати нам німецьких поштових марок ані листівок, бо ті значки на терені Ген. Губ. не мають значіння, а передплатники наражуються на зовсім непотрібний видаток. Також зазначуємо ще раз, що грошей не вільно посилати в листах, бо висилаючий наражується на відповідальність перед Дивізовим Урядом.

На потреби дивізії. Власник бюра кольпортажі часописів в Турці над Стр. зложив 500 зл. на потреби СС Стрілецької Дивізії Галичина.

Гетьман Павло Скоропадський святкував 16. м. м. 70-ті роковини свої уродин, на які, надіслано багато привітань, між іншим від митрополита Андрея, митрополита Діонізія, маршала Маннергайма, різних установ, робітників, полонених та молоді. На прийнятті у Ванзе виголосив Ювілят до гостей, в числі 200 осіб, між якими були люди різних угруповань, промову. Свято мало теплий і наскрізь родинний характер.

Відкриття дитячих садків. 15. 5. в багатьох селах Теребовельщини відбулися святочні відкриття дитячих садків. Зрозуміння для садків у цім році значно зросло. Можна сподіватися, що й праця поплине в цім році краще, ніж у минулому.

Народні кухні в Станиславівщині. Під цю пору в Станиславівщині діє 89 кухонь, в яких прохарчується 6.684 особи.

Робітникам у Німеччині. Повітова Жіноча Секція при УОК в Станиславові вислала як великодні дарунки для українських робітників у Німеччині 1130 святочних пачок (з самого повіту), а з цілої округи 2.320 пачок—подарунків.

Перегляд корів і коней. 17. 5. відбувся в Теберовлі перегляд, корів, який мав на меті справити похибки, які зайшли були при клясифікації корів. Перегляд коней устійнив дійсний стан і упашпортування коней.

Осяги фінського летунства. Впродовж цієї війни фінське летунство знищило всіх разом 1376 большевицьких літаків.

Лондонська преса займалася обширно діянням ніби нових німецьких бомб, що їх скинено підчас недавньої атаки німецьких літаків на міста на південному побережжі Англії. З німецького боку ані не потверджують, ані не заперечують існування таких бомб, тільки стверджують, що кількість німецьких літаків, що брали участь у тій атаці, була дуже незначна.

ПЕРЕСУНЕННЯ РЕЧЕНЦІВ ДРУГОГО КРАЄВОГО КОНКУРСУ ХОРІВ

З уваги на актуальний тепер набір мужчин до Галицької Дивізії, другий краєвий конкурс хорів відбуватиметься в таких реченцях: повітові конкурси переведуть Делегатури в місяцях (травні), червні та липні, окружні конкурси переведуть УОК і УДК у вересні п. р., а краєвий конкурс уладить УЦК у жовтні 1943 р. — Директор ІНТ о. **Сапрун.** Керманич Відділу Культурної Праці м-р Кузьмів.

Упорядкуймо пільні дороги

(*) Невпорядковані пільні дороги — це показчик нераціонального господарювання. В багатьох випадках вони наглядно вказують на брак пляновости, а через те й марно витрачувані різні матеріяльні добра та на брак належного використування економії часу.

З господарського боку, внаслідок занедбання пільних доріг, ми поносимо великі втрати. Дороги ці забирають забагато землі, бо раз зіпсуту дорогу, хочби це була звичайна калабаня, яку можна закидати кількома фірами шутру чи фашини, ми часто залишаємо і робимо збоку іншу дорогу — поширюючи в цей спосіб площу полевих неужитків.

Про це, як тяжко працюється на таких дорогах, ліпше і не згадувати. Неодин кінь дістав дихавицю чи підірвав собі ноги, неодин віз поломано, коли везено восені бараболю, чи на весні гній, або навіть літом збіжжя чи сіно, дарма, що везено тільки половину, або і ще менше того тягару, що його везеться звичайно на добрих дорогах.

Втрати із-за непотрібного заїзджування і невикористання даної площі землі можна ж усунути. До цього навіть непотрібно більших грошевих видатків. Потрібні матеріяли до направи доріг в нас найдуться, головно в тих околицях, де ці дороги направи найбільше потребують, як на Підкарпатті, а також у самих горах. Там, як знаємо, є достатньо різного каменя, шутру, а також дерева, фашини, чи навіть потрібного грубшого деревного матеріялу.

Треба отже взятися негайно до упорядкування пільних доріг. Дороги, необхідні для переїзду, визначити коликами, чи ямками, а решту поля загосподарити. Якщо поле замакає і час від часу твориться т. зв. трясавиця, через яку тяжко в дощеву погоду переїхати, тоді обов'язково таку дорогу треба ліпше поправити. На спід дати фашини — деревного гілля, а зверх каміння та вкінці шутру. Таку дорогу треба зробити дещо каблуковато — спадисто на боки, та з обох боків викопати рови.

Дороги, по яких їздиться тільки у часі пільних робіт — слід по закінченні конечних праць скасувати, а місця, якими переїздилося належить загосподарити. В таких випадках головно перед весняними працями переїжджати в різних місцях поле, щоби фірами не винищити прогожої до управи поверхні землі.

Всякі т. зв. навпростець, побічні коротші дороги, як також і різного рода стежки, треба скасувати. Це по найбільшій частині задля цього, що дуже часто в часі більших дощів обходиться мокрі стежки краями і так все більше обертається в неужиток певну площу землі, часами навіть і кілька метрів широку. Трапляється і таке, що такими стежками переходять непевні люди і роблять дуже часто по дорозі різні шкоди.

В сільській господарці часто треба робити вклади — інвестиції, бо вони дуже часто є передумовою раціонального піднесення господарки. До таких необхідних вкладів треба зачислити поправу та упорядкування пільних робіт. При нашому малоземеллю це причиниться також у великій мірі до корисних вислідів теперішньої нашої акції боротьби за урожай. Тому приступаймо негайно до упорядкування пільних доріг і так реалізуймо в цілості вже давно кинене гасло „ні п'яди невикористаної землі".

ЯК ЦВІЛИ ОВОЧЕВІ ДЕРЕВА В ГЕНЕРАЛЬНІЙ ГУБЕРНІЇ

За дотеперішніми повідомленнями, овочеві дерева в Генеральній Губернії в загальному добре відцвіли. Це торкається зокрема яблунь. Якщо ж іде про черешні, груші й сливи, — які цього року розцвіли, порівнюючи рано, — то їм дещо пошкодили приморозки на початку травня, які все ж таки не були більші, як 1—2°, але в загальному вони не спричинили більших шкід. Все ж холодна і непривітна погода в день була перешкодою для бджіл, що відбилося дуже некорисно на запиленню, а вслід за тим на майбутньому урожаєві овочів. В час, як цвіли яблуні, погода поправилася так, що заповідається добрий урожай. Це торкається також порічок і агресту. Натомість полуницям, зокрема раннім, частинно пошкодили ранні приморозки.

Шкідників було, порівнюючи, небагато.

Своєчасні сінокоси

В наших умовинах господарі збирають лихої якости сіна та отави, бо не плекають відповідно своїх лук та сіножатей, а також тому, що часто збирають перестоялі трави. Подібно є зі збором конюшини, люцерни та мішанок. Тут річ не в тому — чи зібрати дві фіри пустого сіна, себто самої соломи, але йде про те, щоб зібрати вартісну пашу — хоча б значно менше. Молоді рослини мякі, легкостравні, поживні та вони навіть по висушенню зберігають цінні поживні речовини. У перестоялих, старих трав гони деревіють, листя опадає, а саме в листю містяться найцінніші складники. Здеревіла частина рослин має нестравну клітовину, що її тварина нерадо їсть і не має ніякого з того хісна. Коли розпочинати сінокоси та коли збирати інші рослини? Трави збираємо в повному цвіті, люцерну перед цвітом, а конюшину в часі, коли приблизно третина конюшини є в цвіті. — Це найкраща пора збору паші. Тому, хлібороби, не забувайте, що не кількість але якість паші рішає про висоту продукції наших тварин. Тому навіть при буйнім рості конюшини, чи люцерни, добре є їх ще раньше косити. — Практичні досліди виявили, що найкраще косити під вечір, тоді трави найсмачніші і найбільше мають поживних речовин. Через ніч трава трохи привяне і потім накладаємо на кізли або на остриви. Ніколи не сушім на покосах. Багато марнується цінних речовин і трава не так добре та скоро висихає, а в часі дощу загниває.

Від 6. до 12. червня затемнення обов'язує від год. 10. веч. до 4. рано.

Провчив!...

Колись, кількадесять років тому назад, на теренах України відбувались великі контрактові ярмарки, на які приїздили купці з різних сторін, навіть із чужих країв, тож там не бракувало й купців москалів. Через те, що залізниць було мало, купцям дуже часто приходилось робить досить довгі подорожі на підводах. Нема нічого дивного, що такі подорожуючі купці мали вже свої постійні заїзди, відпочинки та знайомства.

Один купець-москаль, що часто їздив по контрактових ярмарках, знайшов собі гостинний притулок у козака українця. Зупинявся він у цього козака і коли їхав на ярмарок і як вертався з нього. Так тягнулось вже кілька років. Купець москаль навіть покумався з козаком: був хрищеним батьком дітей козака.

Не раз і не двічі купець і козак говорили про всякі справи. Купець дуже часто хвалився своїм багатством, а козак розповідав про свою біду. Козак все казав купцеві: „Дякуйте Богу, куме, що ви так щастить". На це купець не раз казав, що все це він завдячує тільки собі і своєму хистові.

Одного разу, коли купець вертався з контрактового ярмарку з великими заробітками, між купцем і козаком знову зав'язалась розмова про багацтво й про Бога. Підчас цієї розмови зухвалий купець навіть заперечив існування Бога.

— Побійтесь Бога, куме! Подумайте, що ви говорите! — сказав козак.

— Кажу вам, що Бога нема, — твердив далі купець. — От ви віруєте в Бога, а є бідний, а я кажу, що Бога нема й не вірю в Бога, а живеться мені добре. Ви, бідні, все більше згадуєте про Бога й звертаєтесь до Нього. А нам, багатим, добре живеться й без Бога.

— Прикро мені це все чути від вас, куме, — каже козак, — але кажу вам ще раз, що ви помиляєтесь. Бог є! Колись ви самі у цьому переконаєтесь і згадаєте мене й мої слова.

На цьому розмова й урвалася. Купець висипав на стіл купу грошей і почав їх рахувати, а козак сидів мовчки й щось думав.

На другий день козак своїми кіньми мав відвезти купця до залізничої стації. Було це зимою. На дворі був невеличкий мороз і трусило сніжком. Поснідавши добре, козак і купець рушили в дорогу. Але на половині дороги счинилася страшна завірюха, що й світу Божого не видно було. Купець закутався в шубу й трохи дрімав. А козак все підганяв коні, щоб швидше йшли.

Нараз коні стали. Купець відкрив комір шуби, щоб подивитись, чи вже приїхали на станцію. Але на своє велике здивування побачив, що вони стоять у якійсь гущавині.

— Що це сталось? Чому ми опинились у цій гущавині? Заблудилися, чи що? — питав купець козака.

— Ні, не заблудили. Злазь но зі саней, — каже козак.

— Чому я маю злазити зі саней?

— Не питай. Кажу тобі злазити, то злазь! Давай мені всі свої гроші і ставай отут на коліна і я цією сокирою зітну твою голову. Зрозумів?

— Куме! що ти, жартуєш, чи що?

— Жадних жартів! Бачиш сокиру? Давай гроші й ставай отут.

— Гроші я тобі віддам, але на що тобі моє життя?

— А що ж ти думав, що я такий дурний, що заберу гроші, а тебе пущу, щоб ти пішов і віддав мене в руки поліції?

— Куме, але ж у мене малі діти, хоч їх пожалій! — благав купець.

— А що мені до твоїх дітей. Давай гроші, кажу тобі і ставай тут.

— Та побійся Бога, куме, що ти думаєш зі мною зробити

НАРАДА ДЕЛЕҐАТІВ

В домівці УДК в Холмі відбулася 4. травня ц. р. відправа делеґатів холмського повіту, на якій делеґати дали звіт з перепису населення, який з різних обставин на терені холмського повіту затягнувся й закінчився щойно з кінцем квітня ц. р. На відправі порушено рівнож важну справу організації дитячих садків, що їхУДК в Холмі має урухомити в цьому році аж 130. Провід УК покладає велики надії на поміч делеґатів в цій справі та вірить, що ці надії, як і в попередніх роках, сповняться і делеґати доложать свою жертвенну працю і в цій ділянці, для добра нашої майбутности — наших дітей.

ВЕЧІР НАРОДНІХ ТАНКІВ

Учні технічної школи в Холмі улаштували 15. і 16. травня ц. р. під проводом інж. Омеляна Радиша „балет українських танків". Різні українські танки були опрацьовані і виконані учнями бездоганно. Шкода тільки, що громадянство не вельми доцінює праці охочої молоді та не заповнює більш численно театральної залі, так як і площі підчас спортових змагань. А варто...

Український народній Театр при УДК у Холмі улаштував в днях 7. і 21. травня ц. р. вистави „Ой не ходи Грицю" та „Мартин Боруля" для б. полонених перебуваючих у німецькому війську. Вистави відвідало понад 700 військовиків — українців і численні вояки німці. Слідуюча вистава для вояків відбудеться в Холмі 4. червня ц. р. Вистави ці є милою культурною розвагою та нобуденною різноманітністю в сірому вояцькому житті і залишають по собі незабутне враження в серцях тих, що їх відвідують.

Дрібне оголошення

Уневажнюю зґублену виказку виданy УДК, Холм ч. 12363 на прізвище Володимир Новосад село Плаваниці, волость Турка, повіт Холм.

ПРОВЧИВ (докінч. з 5. стор.).

— Нема Бога, ти сам мене про це не раз впевняв.

— Отже й ти в Бога не віриш... Що ж робити. На тобі всі мої гроші... Забирай їх. Дозволь мені тільки перед смертю помолитись Богу за моїх малих діточок, які мене так люблять і там, дома, мене з тугою чекають і в вікно виглядають, а вже ніколи, ніколи більше не побачать...

— Це тобі позволю„ — суворо сказав козак, — іди й молись, а коли помолишся — дай знак, що я вже можу докінчити те, що задумав.

Купець відійшов на бік, став на коліна, підвів руки до неба й зо сльозами в очах щиро й сердечно молявся. Молився довго, а козак терпеливо чекав зі сокирою в руках. Нарешті купець подав знак, що вже помолився. Зігнув свою шию і покірно чекав на кінець свого життя.

Підійшов до нього козак і замість замахнутися сокирою і стяти голову купцеві, як то заповідав, подав йому руку і сказав: „Встань, куме, сідай до саней і поїдем далі, а то ще спізнимось. На тобі ось усі твої гроші. Я бачу, що ти також віриш у Бога, як і всі ми.

Купець не знав, що з ним сталось. Обняв козака і почав цілувати, кажучи: „Твоя правда, куме, є на світі Бог!"

ан-ро-ко.

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

ПОЇЗДКА ПРЕДСТАВНИКА УЦК

Від 1. травня у Холмі та Володаві перебував представник УЦК зі Львова м-р Ярослав Дзиндра, полагоджуючи доручені йому службові справи. Між іншими справами п. Дзиндра вглянув в спосіб поділу харчевих приділів через УДК у Холмі і Делеґатури у Володаві та уділив деякі поради та доручення у цій справі. П. Дзиндра відвідав теж і усі інші УДК і Делеґатури на Холмщині і Підляшші, інформуючися усюди про місцеві потреби та даючи вказівки. Зі своєї поїздки вернувся до Львова щойно 23. травня ц. р.

ДИТЯЧИЙ САДОК В АНДРІЄВІ

Ще в літі 1941 р. основано в Андрієві дитячий садок, але він не дав тоді бажаних вислідів. Садівничкою була жінка місцевого учителя, що не мала відповідного вишколу, не знала як вести садок і неприєднала для нього дітвори. Діти зneохотилися й перестали ходити до садку. Інакше було в 1942 р. Садівничкою була молода дівчина зі Сушна М. Волошин. Вона скінчила курс для садівничок у Володаві, зуміла приєднати до садку дітвору і її родичів. Садок завжди був повний дітей, що весело забавлялися, співали українські пісні і слухали радо казок і оповідань своєї провідниці. Національна свідомість дітвори піднеслася значно. В біжучому році отвирається садок на ново і сподіємося, що він принесе таку користь, як попереднього року.

ВІДРОДЖЕННЯ СЕЛА

Майдан, старе українське село на Холмщині за недавної Польщі переіменовано на Вінценцін. Спало воно за царських часів, завмирало вже зовсім за Польщі. Коротенький побут большевиків в осені 1939 р. задурманив декого з місцевих людей, що повірили в большевицький „рай". З тих задурманених нема й нині великої потіхи, але вже дехто з них починає прозрівати. Село національно стало відроджуватися щойно за німецької влади. Основано в селі українську народню школу, кооперативу й Українське Освітнє Товариство (УОТ). Організатором цього нового життя був учитель п. Липовий, родом з Галичини і цей національний здобуток, що сьогодні є в Майдані, це його заслуга. На превеликий жаль, п. Липовий по освободженні Галичини від большевиків вернувся в рідні сторони. По його від'їзді народня організація в Майдані дещо занепала. На його місце прийшла учителька, замужна за поляком, і вона стоїть осторонь від національної праці. Бажано, щоб до села прийшов новий учитель, що повів би працю, започатковану п. Липовим.

ГОРОДИЩА У ВЕРЕЩИНІ І АНДРІЄВІ

Ще перед прийняттям християнства 988 р. Володимиром Великим Холмщина була заселена українською людністю і творила оборонний вал українських земель на заході. Тоді на захід від Бугу поставали численні городи, найбільше в теперішніх повітах грубешівському і холмському — з оборонними городищами, що їх літописець Нестор називає червенськими городами. Існували вони і за історичних княжих часів аж до упадку української державности на тих землях в половині 14. віку, коли ті землі силою забрала Польща і поруйнувала дотеперішні українські оборонні городища. З городів стали вони селами, як Червень — нині село Чермно над Гучвою біля Грубешова, Верещин, Андріїв, Столпє, Комів і багато інших. Плянових розкопок і дослідів того цілого оборонного валу археологи ще не перевели, а тільки рештки валів і ровів свідчать про міста, де колись стояла узброєна сторожа українських монархів. Тільки в Столп'ю і Білявині біля Холма залишилися рештки сторожевих веж — мабуть з 13. століття, як німі свідки нашої минувщини.

Тут згадаю про два городища, мені добре знані. В селі Верещин є гірка зі слідами оборонного городища і валів. Пам'яток нема, бо городища будовано тоді дерев'яні і палісада на валах була усюди дерев'яна. На місці, де було городище, збудовано церкву, яку збурили поляки в 1918 р. На цьому місці поляки в 1938 р. зачали будувати військову стрільницю і при розкопах натрапили на старе цвинтарище, де знайдено багато кістяків і рештки мурованого гробу. Часу цвинтарища не устійнено, бо ніхто з учених знавців старини не досліджував цього цвинтарища. Це не було в інтересі поляків, що раді були б затерти усі наші історичні пам'ятки.

В селі Андріїв залишилися виразно сліди городища. Є там високий насип — вал, а біля нього широкий рів, колись певно глибокий і напущений водою. І тут на місці городища побудовано церкву, що стояла до половини 19. віку. Нині вали поросли деревиною, серед якої стоїть каплиця. Археологічних розкопок і тут не переведено. Може колись це станеться, а до того часу треба ці останки нашої минувщини берегти, а зокрема можливі знахідки, і повідомляти про це негайно свій УДК або Делеґатуру.

О. Г. Немирич.

Зі спорту

ЗМАГАННЯ ЗА МИСТЕЦТВО ХОЛМСЬКОЇ ОБЛАСТИ

УСК Буг (Холм)—**УСК Червень** (Грубешів) **6:2 (3:0)**

Склади: Буг: М. Григорович, В. Буштедт, М. Галущак, А. Урбанюк, М. Сюдмак, І. Карчмарчук, В. Перун, І. Сімків, Р. Витвицький, В. Лукашевич і В. Середа. Червень: Е. Ясінчук, Б. Озол, М. Бродюк, Л. Вахнянин, Ст. Чурій, О. Яцуха, І. Іваницький, І. Кужемський, В. Ващук, Б. Доманик, І. Рівняк. Суддя: М-р Петро Григорович.

Буг виступив без 3-ох братів Кощуків і без новозвербованого Флюнта із дрогобицької Варти, а Червень без свого знаменитого воротаря Сидора. Проте Буг вив'язався багато краще ніж Червень, тому, що розпочав свої тренінги під керівництвом свого капітана Буштедта вже 12. березня і вже два рази виступив до змагань із сильними німецькими військовими дружинами.

Змагання починає Буг і вже від першої хвилини видно великий натиск бугівців під ворітьми Червеня, що у 15, 23 і 32-ій хвилині увінчалися трьома ворітьми із стрілів Сімкова, Лукашевича і Середи. У першій полугрі грубешівці спромоглися тільки на 2—3 атаки на ворота холмщаків. У другій полугрі Червень зробив переміну у свойому складі, а іменно Ясінчук, що завинив перших троє воріт, пішов на властиве його місце — на праве крило, Рівняк із правокрилового на середнього помічника, а його місце в нападі замінив дуже енергійний і працьовитий Чурій. І вже в перших хвилинах видно, що такий повинен би бути склад дружини Грубешова, бо Іваницький з гарної подачі крилового Ясінчука здобуває перші ворота. 3:1 для Буга. Але Холм не дається застрашити й дальше напирає. Озол рятує ситуацію, вибиваючи м'яча за ворітню лінію; слідує коп із рогу, виконаний знаменито Урбанюком, що його перебрав головкою Сюдмак прямо у ворота (найкращі ворота) 4:1.

Грубешівці в розпачі. Орґанізують протиакцію. Капітан грубешівців по зудярі з Сімковим, сходить з грища. Замішання під ворітьми Холма. Чурій використовує ситуацію і вбиває другі ворота для Грубешова — 4:2 для Холма. Але Буг дальше натискає і здобуває зі стрілів Витвицького і Перуна ще двоє воріт, запечатуючи вислід 6:2 в користь Буга.

Доброю стороною Буга — це лінія оборонців, головно Буштедта, якого перейти годі. У лінії помочі заграли знаменито всі три, а Карчмарчук вибивався понад позем всіх своїм стартом до м'яча, скоком і ударами головою. У нападі дуже рухливі Середа. Перун як крилові, Витвицький в середині нападу показав свою клясу. Сімків дуже жертвенний, хоч хвилинами його гра за гостра, але в рямцях закону. Лукашевич в другій половині „спух", видно, що не мав тренінгу. В загальному Буг має всі дані здобути мистецтво Холмської Области, як що буде вести дальші солідні вправи. А противники ще досить ґрізні: УСК Буг із Сокаля і УСК Богун з Володави.

Гості виступили до цих змагань без тренінгу, про що свідчить саме ця велика програна. У воротах бракував Сидор, Озол на обороні не показав своєї скорости й інтервенції з тамтого року. Бродюк ліпший від Озола. Поміч з виїмком Чурія в першій половині і Рівняка в другій, майже не існувала. В нападі звертає на себе увагу Іваницький і Ващук, а про Куземського, найбільшого техніка Червеня, хіба не треба згадувати. Ясінчук у нападі ще незіграний хоч його місце тільки там, а не на воротах. Ще одна замітка проводові Червеня — це конечність звербовання нового молодого нарибку, що не тільки вправляв би спорт, а провадив би й спортове життя, а це вже хіба не грає малої ролі у вихованні добрих спортовців. Маємо тут на думці курення перед грою, як і підчас павзи. Добрі спортовці не курять і — очевидно — не п'ють ніяких алькоголів.

Цю статейку про спортові змагання подаємо радо в надії, що український спорт — так конечний для морального і фізичного виховання, розвинеться і на Холмщині й Підляшші, де за Польщі не могла навіть існувати ніяка спортова орґанізація української молоді.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 280-30.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigen teil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 280-30. — Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7. Fernsprecher 102-79.